

ДЭЛХИЙН УЛС ОРНУУДЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧӨӨР СОНГОГДОХ НАСНЫ ДООД ХЯЗГААР

(Мэдээлэл, лавлагаа)

Д.Халиун

Энэхүү мэдээлэл, лавлагаанд гадаадын улс орнуудын Үндсэн хуульд Ерөнхийлөгчийн сонгуульд нэр дэвшигчийн насны дээд хязгаарыг хэрхэн тогтоосныг судалсан болно.

Улс орнуудын Үндсэн хуулийг судлан үзэхэд²¹⁵ Ерөнхийлөгчид нэр дэвшигчийн насны хязгаарыг тогтоосон 121 улс байна. Ерөнхийлөгчид нэр дэвшигчид тавигдах насны доод хязгаарын хувьд хамгийн бага буюу 18 нас гэж тогтоосон 3 улс (Гайана, Монтенегро, Швейцар) байгаа бол доод хязгаарыг хамгийн өндрөөр тогтоож өгсөн 1 улс байгаа нь (Итали Улс) 50 наснаас дээш гэж тогтоосон байна.

Нэр дэвшигчдэд тавигдах насны доод хязгаараас гадна зарим улс орнууд (7 улс) нэр дэвшигчдэд тавигдах насны дээд хязгаарыг зааж өгсөн байна. Тухайлбал: Жибути, Мавритани, Буркина Фасо, Сенегалд 75 нас, Гамбид 65 нас, Бенинд 70 наснаас доош байна гэж тус тус тогтоосон байна. (Дэлгэрүүлж Хүснэгт 1, 2-оос үзнэ үү.) Харин Азербайжан Улсын хувьд Ерөнхийлөгчид нэр дэвшигчийн насны хязгаарыг 35 нас гэж тогтоосон байсныг 2016 онд Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтөөр хассан байна.

Хүснэгт 1. Ерөнхийлөгчөөр сонгогдох насны доод хязгаарыг тогтоосон байдал

Насны доод хязгаар	Улс орны тоо	Нийт орноос эзлэх хувь	Улс орнууд
50 нас	1	1	Итали
45 нас	5	4	БНХАУ, Мьянмар, Непал, Пакистан, Сингапур
40 нас	39	32	Афганистан, Албани, Алжир, Армен, Бенин (40-өөс дээш, 70-аас доош), Болгар, Габон, Гана, Гватемал, Герман, Грек, Доминика, Египет, Жибути, Зимбабве, Ирак, Йемен, Казахстан, Латви, Литва, Македон, Мавритани, Маврикий, Молдова, Нигери, Өмнөд Солонгос, Өмнөд Судан, Сьерра Леон, Сири, Словак, Сомали, Судан, Танзани, Турк, Туркменистан, Филиппин, Чех, Экваторын Гвиней, Эстони
35 нас	52	43	Австри, АНУ, Ангол, Бангладеш, Беларусь, Бразил, Бурунди, Буркина Фасо (35-аас дээш, 75-аас доош), Гайти, Гвиней, Гвиней Бисау, Гүрж, Замби, Зүүн Тимор, Ирланд, Исланд, Кабо Верде, Камерун, Кипр, Косово, Кот Д'Ивуар, Киргиз, Либер, Мадагаскар, Малави, Мальдив, Мексик, Мозамбик, Намиби, Нигер, ОХУ, Палау, Панам, Перу, Польш, Португал, Румын, Руанда, Сан Томе ба Принсип, Сенегал (35-аас дээш, 75-аас доош), Тажикистан, Того, Төв Африкийн БНУ, Тринидад ба Тобаго, Тунис, Узбекистан, Украин, Унгар, Уругвай, Чили, Шри Ланк, Энэтхэг

²¹⁵Энэхүү судалгааны ажлыг гүйцэтгэхдээ Техасын Их Сургууль, Чикагогийн Их Сургууль, Лондонгийн Их Сургууль, АНУ-ын Энх тайвны институтаас хамтран хэрэгжүүлсэн төслийн хүрээнд бий болгосон олон улсын Үндсэн хуулийн нэгдсэн сан буюу www.constituteproject.org цахим хуудас дахь эх сурвалжийг ашиглав.

32 нас	1	1	Эквадор
34 нас	1	1	Микронез (Парламентын гишүүнээр сонгогдох насны доод хязгаар 30 нас, Ерөнхийлөгчид нэр дэвшигч нь парламентын гишүүнээр нэг бүрэн эрхийн хугацаанд (бүрэн эрхийн хугацаа 4 жил)
30 нас	14	12	Аргентин, Боливи, Ботсвана, Венесуэл, Гамби (30-аас дээш, 65-аас доош), Гондурас, Доминиканы БНУ, Колумби, Конго, Коста Рика, Парагвай, Суринам, Эквадор, Эль Сальвадор
25 нас	3	2	Вануату, Никарагуа, Сан Марино
21 нас	1	1	Кирибати
20 нас	1	1	Науру
18 нас	3	2	Гайана, Монтенегро (Черна Гора), Швейцар

Хүснэгт 2. Ерөнхийлөгчөөр сонгогдох насны доод хязгаарыг тогтоосон байдал (улс тус бүрээр)

№	Улсын нэр	Нас	Тайлбар
1.	Афганистан	40	Үндсэн хуулийн 62-р зүйл
2.	Австри	35	Үндсэн хуулийн 60-р зүйл
3.	Азербайжан ²¹⁶	-	(35 нас байсныг хассан)
4.	Албани	40	Үндсэн хуулийн 86-р зүйл
5.	Алжир	40	Үндсэн хуулийн 87-р зүйл
6.	Ангол	35	Үндсэн хуулийн 110-р зүйл
7.	АНУ	35	Үндсэн хуулийн 2.1-р зүйл
8.	Аргентин	30	Үндсэн хуулийн 55, 89-р зүйл
9.	Армен	40	Үндсэн хуулийн 124-р зүйл
10.	Бангладеш	35	Үндсэн хуулийн 48-р зүйл
11.	Беларусь	35	Үндсэн хуулийн 80-р зүйл
12.	Бенин	40-өөс дээш 70-аас доош	Үндсэн хуулийн 44-р зүйл
13.	БНХАУ	45	Үндсэн хуулийн 79-р зүйл
14.	Болгар	40	Үндсэн хуулийн 93-р зүйл
15.	Боливи	30	Үндсэн хуулийн 167-р зүйл
16.	Босни Герцеговин	30	Үндсэн хуулийн 33-р зүйл
17.	Ботсвана	35	Үндсэн хуулийн 14-р зүйл
18.	Бразил	35	Үндсэн хуулийн 97-р зүйл
19.	Бурунди	35-аас дээш 75-аас доош	Үндсэн хуулийн 38-р зүйл
20.	Буркина Фасо	25	Үндсэн хуулийн 17, 35-р зүйл
21.	Венесуэл	30	Үндсэн хуулийн 227-р зүйл
22.	Вьетнам	40	Үндсэн хуулийн 10-р зүйл
23.	Гамби	30-аас дээш 65-аас доош	Үндсэн хуулийн 62-р зүйл
24.	Гана	40	Үндсэн хуулийн 62-р зүйл

²¹⁶<https://www.loc.gov/law/foreign-news/article/azerbaijan-president-appointed-his-wife-as-first-vice-president/>
<http://www.mecilis.gov.az/?/az/topcontent/2>

25.	Гайана	18	Үндсэн хуулийн 53, 90-р зүйл
26.	Гайти	35	Үндсэн хуулийн 135-р зүйл
27.	Гватемал	40	Үндсэн хуулийн 185-р зүйл
28.	Гвиней	35	Үндсэн хуулийн 29-р зүйл
29.	Гвиней Бисау	35	Үндсэн хуулийн 63-р зүйл
30.	Герман	40	Үндсэн хуулийн 54-р зүйл
31.	Гондурас	30	Үндсэн хуулийн 238-р зүйл
32.	Грек	40	Үндсэн хуулийн 31-р зүйл
33.	Гүрж	35	Үндсэн хуулийн 70-р зүйл
34.	Доминиканы БНУ	30	Үндсэн хуулийн 123-р зүйл
35.	Доминика	40	Үндсэн хуулийн 20-р зүйл
36.	Египет	40	Үндсэн хуулийн 141-р зүйл
37.	Жибути	40-өөс дээш 75-аас доош	Үндсэн хуулийн 23-р зүйл
38.	Замби	35	Үндсэн хуулийн 100-р зүйл
39.	Зүүн Тимор	35	Үндсэн хуулийн 75-р зүйл
40.	Зимбабве	40	Үндсэн хуулийн 91-р зүйл
41.	Ирак	40	Үндсэн хуулийн 68-р зүйл
42.	Ирланд	35	Үндсэн хуулийн 124-р зүйл
43.	Исланд	35	Үндсэн хуулийн 4-р зүйл
44.	Итали	50	Үндсэн хуулийн 84-р зүйл
45.	Йемен	40	Үндсэн хуулийн 107-р зүйл
46.	Кабо Верде	35	Үндсэн хуулийн 118-р зүйл
47.	Казахстан	40	Үндсэн хуулийн 41-р зүйл
48.	Камерун	35	Үндсэн хуулийн 6-р зүйл
49.	Кипр	35	Үндсэн хуулийн 40-р зүйл
50.	Кирибати	21	Үндсэн хуулийн 55-р зүйл
51.	Колумби	30	Үндсэн хуулийн 191-р зүйл
52.	Конго	30	Үндсэн хуулийн 72-р зүйл
53.	Косово	35	Үндсэн хуулийн 85-р зүйл
54.	Коста Рика	30	Үндсэн хуулийн 131-р зүйл
55.	Кот Д'Ивуар	35	Үндсэн хуулийн 55-р зүйл
56.	Куба ²¹⁷	18*	Үндсэн хуулийн 74,133-р зүйл
57.	Киргиз	35	Үндсэн хуулийн 62-р зүйл
58.	Латви	40	Үндсэн хуулийн 37-р зүйл
59.	Либерии	35	Үндсэн хуулийн 52-р зүйл
60.	Литва	40	Үндсэн хуулийн 78-р зүйл
61.	Македон	40	Үндсэн хуулийн 80-р зүйл
62.	Мадагаскар	35	Үндсэн хуулийн 46-р зүйл
63.	Малави	35	Үндсэн хуулийн 80-р зүйл

²¹⁷(2018 оны Үндсэн хуулийн төслийн 122,127-р зүйлд заасны дагуу 35-аас дээш, 60-аас доош гэж тусгасан)

64.	Мальдив	35	Үндсэн хуулийн 109-р зүйл
65.	Мавритани	40-өөс дээш 75-аас доош	Үндсэн хуулийн 26-р зүйл
66.	Маврикий	40	Үндсэн хуулийн 28-р зүйл
67.	Мексик	35	Үндсэн хуулийн 82-р зүйл
68.	Микронез	34	Үндсэн хуулийн 9.9, 10.4-р зүйл (30+4)
69.	Мозамбик	35	Үндсэн хуулийн 147-р зүйл
70.	Молдова	40	Үндсэн хуулийн 78-р зүйл
71.	Монтенегро (Черна Гора)	18	Үндсэн хуулийн 45-р зүйл
72.	Мьянмар	45	Үндсэн хуулийн 59-р зүйл
73.	Намиби	35	Үндсэн хуулийн 28-р зүйл
74.	Науру	20	Үндсэн хуулийн 16,30-р зүйл
75.	Непал	45	Үндсэн хуулийн 64-р зүйл
76.	Нигер	35	Үндсэн хуулийн 47-р зүйл
77.	Нигери	40	Үндсэн хуулийн 131-р зүйл
78.	Никарагуа	25	Үндсэн хуулийн 147-р зүйл
79.	ОХУ	35	Үндсэн хуулийн 81-р зүйл
80.	Өмнөд Солонгос	40	Үндсэн хуулийн 67-р зүйл
81.	Өмнөд Судан	40	Үндсэн хуулийн 98-р зүйл
82.	Пакистан	45	Үндсэн хуулийн 41-р зүйл
83.	Палау	35	Үндсэн хуулийн 8-р зүйл
84.	Панам	35	Үндсэн хуулийн 179-р зүйл
85.	Парагвай	30	Үндсэн хуулийн 228-р зүйл
86.	Перу	35	Үндсэн хуулийн 110-р зүйл
87.	Польш	35	Үндсэн хуулийн 127-р зүйл
88.	Португал	35	Үндсэн хуулийн 122-р зүйл
89.	Румын	35	Үндсэн хуулийн 37-р зүйл
90.	Руанда	35	Үндсэн хуулийн 99-р зүйл
91.	Сан Томе ба Принсип	35	Үндсэн хуулийн 78-р зүйл
92.	Сенегал	35-аас дээш 75-аас доош	Үндсэн хуулийн 28-р зүйл
93.	Сьерра Леон	40	Үндсэн хуулийн 41-р зүйл
94.	Сан Марино	25	
95.	Сингапур	45	Үндсэн хуулийн 19-р зүйл
96.	Сири*	40	Үндсэн хуулийн 84-р зүйл
97.	Словак	40	Үндсэн хуулийн 103-р зүйл
98.	Сомали	40	Үндсэн хуулийн 88-р зүйл
99.	Судан	40	Үндсэн хуулийн 53-р зүйл
100.	Суринам	30	Үндсэн хуулийн 92-р зүйл
101.	Тажикистан	35	Үндсэн хуулийн 65-р зүйл
102.	Танзани	40	Үндсэн хуулийн 39-р зүйл

103.	Того	35	Үндсэн хуулийн 62-р зүйл
104.	Төв Африкийн БНУ	35	Үндсэн хуулийн 36-р зүйл
105.	Тринидад ба Тобаго	35	Үндсэн хуулийн 23-р зүйл
106.	Тунис	35	Үндсэн хуулийн 74-р зүйл
107.	Турк	40	Үндсэн хуулийн 101-р зүйл
108.	Туркменистан	40	Үндсэн хуулийн 69-р зүйл
109.	Узбекистан	35	Үндсэн хуулийн 90-р зүйл
110.	Украин	35	Үндсэн хуулийн 103-р зүйл
111.	Унгар	35	Үндсэн хуулийн 10-р зүйл
112.	Уругвай	35	Үндсэн хуулийн 151-р зүйл
113.	Филиппин	40	Үндсэн хуулийн 7.2-р зүйл
114.	Чех	40	Үндсэн хуулийн 19, 57-р зүйл
115.	Чили	35	Үндсэн хуулийн 25-р зүйл
116.	Швейцар	18	Үндсэн хуулийн 136-р зүйл
117.	Шри Ланк	35	Үндсэн хуулийн 92-р зүйл
118.	Эквадор	30	Үндсэн хуулийн 142-р зүйл
119.	Эль Сальвадор	30	Үндсэн хуулийн 151-р зүйл
120.	Экваторын Гвиней	40	Үндсэн хуулийн 35-р зүйл
121.	Энэтхэг	35	Үндсэн хуулийн 58-р зүйл
122.	Эстони	40	Үндсэн хуулийн 79-р зүйл